

Interferentnost zelenog (eco) turizma i etike

Stublić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:356190>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
ZABOK

IVANA STUBLIĆ
INTERFERENTNOST ZELENOG (ECO) TURIZMA
I ETIKE
INTERFERENCE OF GREEN (ECO) TOURISM
AND ETHICS
ZAVRŠNI RAD

ZABOK, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
ZABOK

IVANA STUBLIĆ
INTERFERENTNOST ZELENOG (ECO) TURIZMA
I ETIKE
INTERFERENCE OF GREEN (ECO) TOURISM
AND ETHICS
ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Etika i društvena odgovornost

Mentor: dr.sc.Marija Ivaniš, izv. prof.

Studentica: Ivana Stubić

Matični broj: 24565/18

Smjer: MUT

ZABOK, Rujan 2023.

**IZJAVA STUDENTA - AUTORA
O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG/DOKTORSKOG
RADA**

Ivana Stubić
(ime i prezime studenta)

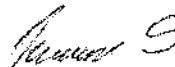
24565
(Matični broj studenta)

Izjavljujem da kao student - autor rada dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja **otvorenog** pristupa *završnim / diplomskim / doktorskim* radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

Opatija,

Student - autor:

(potpis)

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
ABSTRACT	2
1. UVOD	3
1.1. Problem, predmet i objekti istraživanja	3
1.2. Svrha i cilj istraživanja.....	4
1.3. Ocjena dosadašnjih istraživanja	4
1.4. Znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze	5
1.5. Struktura rada	6
2. POJAM ZELENOG TURIZMA I ETIKE	7
2.1. Općenito o zelenom turizmu	7
2.2. Općenito o etici u turizmu.....	8
2.3. Održivi razvoj	9
3. EKOLOŠKA SVIJEST I ETIKA U TURIZMU	11
3.1. Ekološka svijest	12
3.2. Ekološko ponašanje	12
3.3. Protuslovlje između ekološke svijesti i ekološkog ponašanja	14
4. EKOLOŠKI I ETIČKI PROBLEMI U TURIZMU	15
4.1. Etički i psihološki aspekti odnosa prema okolišu	16
4.2. Oštećenje krajolika usljed turizma.....	16
4.3. Povratno djelovanje uništavanja krajolika na turizam	17
4.3.1. <i>Flora i fauna (biološka raznolikost)</i>	18
4.3.2. <i>Značenje flore i faune za slobodno vrijeme i turizam</i>	19
4.3.3. <i>Učinci slobodnog vremena i turizma na floru i faunu</i>	20
4.4. Turizam i onečišćenje vode	20
4.5. Turizam i potrošnja vode	22
5. KLJUČNI EKOLOŠKI ČIMBENICI U TURIZMU	23
5.1. Potrošnja energije u turizmu	25

5.2. Zračni promet.....	25
5.3. Slobodno vrijeme i turizam kao učinci otpada.....	26
6. PRIJEDLOG UNAPREĐIVANJA ZELENOG (ECO) TURIZMA	28
7. ZAKLJUČAK.....	29
LITERATURA	31
POPIS GRAFIKONA, SHEMA I SLIKA.....	32

SAŽETAK

Završni rad istražuje koncept zelenog (eko) turizma i njegovu povezanost s etikom. Zeleni turizam je oblik turizma koji promiče održivost, zaštitu prirode i lokalnih zajednica. Istraživanje analizira načine na koje zeleni turizam utječe na destinacije i kako se može primijeniti etički pristup u ovom sektoru. Prvi dio rada fokusira se na objašnjenje koncepta zelenog turizma i njegovu važnost u kontekstu održivog razvoja. Raspravlja se o glavnim karakteristikama zelenog turizma, uključujući zaštitu prirodnih resursa, očuvanje kulturne baštine, poticanje lokalne ekonomije i podizanje svijesti o ekološkim pitanjima. Drugi dio istraživanja ispituje etičke aspekte zelenog turizma. Analiziraju se etička pitanja koja se javljaju u vezi s održivim turizmom, uključujući pravičnu raspodjelu dobiti, poštivanje prava lokalnih zajednica, zaštitu životne sredine i dobrobit životinja. Također se raspravlja o potrebi za odgovornim turizmom koji promiče pravičnost, poštovanje i transparentnost. Na kraju, zaključak sažima ključne nalaze istraživanja i ističe važnost primjene etičkih principa u zelenom turizmu. Naglašava se potreba za suradnjom svih relevantnih dionika, uključujući vladu, turističke operatore, lokalne zajednice i posjetitelje, kako bi se osigurao održiv i etički pristup turizmu.

Ključne riječi: zeleni turizam, održivi razvoj, etička pitanja, zaštita prirode, prirodni resursi.

ABSTRACT

The final paper explores the concept of green (eco) tourism and its connection with ethics. Green tourism is a form of tourism that promotes sustainability, protection of nature and local communities. The research analyzes the ways in which green tourism affects destinations and how an ethical approach can be applied in this sector. The first part of the paper focuses on explaining the concept of green tourism and its importance in the context of sustainable development. The main characteristics of green tourism are discussed, including the protection of natural resources, preservation of cultural heritage, stimulation of the local economy and raising awareness of environmental issues. The second part of the research examines the ethical aspects of green tourism. Ethical issues arising in connection with sustainable tourism are analyzed, including fair distribution of profits, respect for the rights of local communities, environmental protection and animal welfare. The need for responsible tourism that promotes fairness, respect and transparency is also discussed. Finally, the conclusion summarizes the key research findings and highlights the importance of applying ethical principles in green tourism. It emphasizes the need for the cooperation of all relevant stakeholders, including government, tourism operators, local communities and visitors, to ensure a sustainable and ethical approach to tourism.

Keywords: green tourism, sustainable development, ethical issues, nature protection, natural resources.

1. UVOD

Ljudi svakim danom postaju sve više ekološki svjesniji i traže ekološki prihvatljivije alternative u svakodnevnom životu. To se proširilo i na putovanja i dovelo do ekoturizma, održivog turizma i zelenog turizma.

Tržište putovanja i turizma je u procvatu, a turisti više nego ikada žele pobjeći i istražiti nova mjesta. Međutim, uz to dolazi i odgovornost u obliku održivosti. Neki se tome smiju i vjeruju da ono što se dogodi na odmoru, ostaje na odmoru. Nažalost, ovo uskogrudno gledište može uzrokovati niz problema uključujući društvenu dislokaciju, okrutnost prema životinjama i ekološku degradaciju. Sve veća svijest o održivosti stvorila je potražnju za "odgovornim odmorom", u obliku turizma utemeljenog na prirodi, eko-turizmu i kulturnom turizmu.

Putovanja uvijek nude neodržive (i često primamljive) mogućnosti, uključujući jeftine letove, izlete s popustom i prilike za snimanje najboljih fotografija za Instagram. Međutim, važno je sagledati širu sliku i zapitati se isplati li se doista uzrokovati štetu?

1.1. Problem, predmet i objekti istraživanja

Turizam i razne povezane prakse uključene u ovu industriju razvijaju se tijekom godina. Idući u korak s globalnim problemima kao i trendovima stila života, sve je više turista postalo ekološki osviješteno, što je potaknulo industriju da usvoji ekološki prihvatljiviju praksu. Mnogim ljudima pojmovi zeleni turizam, ekoturizam i održivi turizam mogu zvučati kao sinonim. Međutim, svaki od ovih pojmova odnosi se na različite prakse koje slijedi turistička industrija, od vođenja hotela do ponašanja turista. Važno je da turisti i industrija budu odgovorni i nauče razlike između ovih pojmova kako bi mogli donositi informirane odluke.

Problem istraživanja je još uvijek nedovoljna svjesnost turista o važnosti odgovornog ponašanja u turističkim destinacijama kao i stavljanje financijskog uspjeha iznad održivog razvoja. Predmet istraživanja ovog rada jest interpretiranje značajki zelenog turizma i njegova međizavisnost s etikom u turizmu.

Objekti istraživanja su: Etika, Turizam, Održivi razvoj, Ekološka svijest, Flora i fauna,

1.2. Svrha i cilj istraživanja

Svrha istraživanja jest ukazati na ulogu i važnost zelenog (eco) turizma te ukazati na njegovu interferentnost s elementima etičnog poslovanja u turizmu te bitnost razumijevanja istog. Cilj ovog istraživanja je pravilno interpretirati te razumijeti krucijalne značajke, obilježja i karakteristike zelenog (eco) turizma i njegovu povezanost sa etikom u turizmu.

1.3. Ocjena dosadašnjih istraživanja

Kako bismo u potpunosti razumjeli značenje održivog turizma, korisno je da počnemo s općim konceptom "održivog razvoja", koji je objavljen u poznatom Bruntlandovom izvješću iz 1987.: "Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija kako bi zadovoljile vlastite potrebe".¹

Prvu definiciju održivog turizma 1988. godine ponudila je Svjetska turistička organizacija (UNWTO): „Turizam koji u potpunosti uzima u obzir svoje sadašnje i buduće gospodarske, društvene i ekološke učinke, obraćajući se na potrebe posjetitelja, industrije, okoliša i domaćina zajednice”.²

Održivi turizam je “sposoban trajati kroz vrijeme zadržavajući svoje kvalitativne i kvantitativne vrijednosti. U stanju je ispuniti očekivanja lokalnog stanovništva i turista i dugoročno i kratkoročno, bez smanjenja kvalitete iskustva putovanja i bez narušavanja ekoloških vrijednosti okoliša”.³ Ekoturizam je “Odgovorno putovanje u prirodna područja koje čuva okoliš i poboljšava dobrobit lokalnog stanovništva”⁴.

Prema Svjetskoj turističkoj organizaciji, “razvoj održivog turizma zadovoljava stvarne zahtjeve i turista i regija domaćina, istovremeno čuvajući i poboljšavajući izgleda za budućnost. Potrebno je upravljati svim resursima na način koji odgovara ekonomskim, društvenim i estetskim potrebama, a u isto vrijeme održava kulturni integritet, temeljne

¹ UNWTO (1987), Sustainable development, Dostupno na: <https://www.unwto.org/sustainable-development> (18.05.2023.)

² Ibidem.

³ WWF, Sustainable development, Dostupno na: <https://www.worldwildlife.org/> (25.05.2023.)

⁴ The International Ecotourism Society, TIES, 1990.

ekološke procese, biološku raznolikost i životne sustave. Turistički proizvodi trebaju biti usklađeni s okolišem, lokalnom zajednicom i kulturama“.⁵

Razvoj turizma “treba se temeljiti na kriterijima održivosti, što znači da mora biti dugoročno ekološki podnošljiv, ekonomski održiv, kao i etički i socijalno pravičan za lokalne zajednice”.⁶

Mjera UN-a „Promicanje turizma za održivi razvoj i smanjenje siromaštva“ usvojena 21. veljače 2012. naglašava kako zeleni turizam može doprinijeti rješavanju nekih od glavnih problema koji utječu na naš svijet. Od siromaštva do klimatskih promjena, od rasta prihoda do otvaranja radnih mjesta i obrazovanja, održivost ima veliki potencijal.

U listopadu 2020. Hotelbeds, španjolska tehnološka tvrtka za putovanja, pokrenula je Program zelenih hotela kako bi uvela zeleno gospodarstvo i ubrzala industriju putovanja prema održivosti. Ovom inicijativom Hotelbeds je postao član Global Sustainable Tourism Councila, globalnog autoriteta koji postavlja standarde za održivi turizam. Stoga sve veća dostupnost ekološki prihvatljivog turističkog smještaja promiče tržište ekoturizma.

1.4. Znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze

Temeljna hipoteza ovog rada u kontekstu promatrane problematike i postavljenog predmeta istraživanja glasi: Zeleni turizam predstavlja selektivni oblik turizma koji svojim značajkama doprinosi zaštiti okoliša i ekološkoj bioraznolikosti pa s tim u svezi ima veliku povezanost s elementima etike jer poslovati etično znači poslovati u skladu sa prirodom. Pomoćne hipoteze su:

P.H.1. Turističke destinacije koje promiču zeleni turizam imaju veću vjerojatnost da će implementirati etičke standarde u svoje operacije.

P.H.2. Posjetitelji koji preferiraju zeleni turizam pokazuju veću osjetljivost prema ekološkim pitanjima i veću sklonost etičkom ponašanju tijekom putovanja.

P.H.3. Turističke inicijative usmjerene prema očuvanju okoliša i bioraznolikosti imaju pozitivan učinak na lokalne zajednice, potičući razvoj etičkog poslovanja i socijalnu odgovornost.

⁵ The World Trade Organization (WTO), Dostupno na: <https://www.wto.org/> (25.05.2023.)

⁶ 1. načelo, Svjetska konferencija o održivom razvoju turizma, Lanzarote 1995.

P.H.4. Integracija etičkih principa u zeleni turizam povećava zadovoljstvo posjetitelja i stvara dugoročnu održivost destinacije.

1.5. Struktura rada

U uvodu se postavlja kontekst istraživanja o zelenom turizmu i etici. Ističe se problematika koja se istražuje, predmet i objekti istraživanja te se navodi svrha i cilj istraživanja. Također se daje ocjena dosadašnjim istraživanjima u tom području. Uz to, formulira se znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze te se predstavlja struktura rada. U drugom dijelu istraživanja objašnjava se općenito pojam zelenog turizma i njegove karakteristike. Naglašava se kako zeleni turizam predstavlja selektivni oblik turizma koji doprinosi zaštiti okoliša i ekološkoj bioraznolikosti. Također se obrađuje općenito o etici u turizmu i njezina uloga u promicanju održivog razvoja. U trećem dijelu istraživanja analizira se ekološka svijest, tj. svijest o važnosti očuvanja okoliša u kontekstu turizma. Ističe se kako je ekološka svijest ključni faktor za razvoj zelenog turizma. Također se ispituje ekološko ponašanje turista te se raspravlja o protuslovljima koja mogu postojati između ekološke svijesti i stvarnog ponašanja turista.

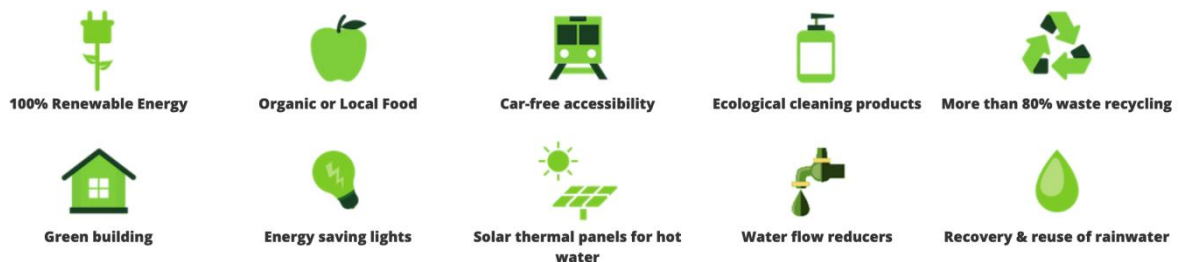
Četvrti dio istraživanja fokusira se na razmatranje etičkih i psiholoških aspekata odnosa prema okolišu u turizmu. Analiziraju se etički problemi koji mogu nastati u turističkim aktivnostima te se istražuje psihološki utjecaj turista na okoliš. Također se obrađuje oštećenje krajolika koje može biti uzrokovano turizmom te se raspravlja o povratnom djelovanju uništavanja krajolika na turizam. Nadalje, istražuje se utjecaj turizma na floru i faunu te se analiziraju problemi vezani uz onečišćenje vode i potrošnju vode u turizmu. U petom dijelu istraživanja analiziraju se ključni ekološki čimbenici koji utječu na turizam. Proučava se potrošnja energije u turizmu te se razmatraju ekološki aspekti zračnog prometa u turizmu. Također se istražuje kako slobodno vrijeme i turizam mogu generirati otpad te se analiziraju mogućnosti za smanjenje negativnog utjecaja otpada na okoliš. U šestom dijelu istraživanja daju se prijedlozi i smjernice za unapređivanje zelenog turizma. Naglašava se važnost implementacije održivih praksi u turističkom sektoru te se predlažu konkretni koraci za smanjenje negativnih utjecaja turizma na okoliš. Također se ističe važnost edukacije turista o očuvanju okoliša i promicanju etičkog ponašanja.

2. POJAM ZELENOG TURIZMA I ETIKE

Zeleni turizam odnosi se na turističke aktivnosti koje su ekološki prihvatljive i održive. Uključuje smanjenje negativnog utjecaja turizma na okoliš, uz promicanje odgovornog korištenja prirodnih resursa. Ova vrsta turizma usmjerena je na očuvanje i zaštitu okoliša, a ujedno turistima pruža jedinstvena i autentična iskustva.

Etika se, s druge strane, odnosi na moralna načela i vrijednosti koje vode ljudsko ponašanje. U kontekstu turizma, etička razmatranja uključuju postupanje s lokalnim stanovništvom s poštovanjem, podupiranje lokalnih gospodarstava i promicanje održivih turističkih praksi. Ova načela pomažu osigurati da turističke aktivnosti ne štete okolišu ili lokalnoj zajednici te da turisti imaju pozitivan utjecaj na mjesta koja posjećuju.

Shema 1: Deset kriterija za procjenu ekološke održivosti

Izvor: Angeli, S. (2022), What is Sustainable Travel: 8 Best Practices, dostupno na: <https://ecobnb.com/blog/2022/03/sustainable-travel-good-practices/> (18.05.2023.)

2.1. Općenito o zelenom turizmu

Zeleni turizam, poznat i kao održivi turizam ili eko-turizam, odnosi se na oblik turizma koji je usmjeren na smanjivanje negativnog utjecaja na okoliš i podupiranje očuvanja prirodnih resursa i kulturne baštine. Zeleni turizam ima za cilj promovirati odgovorno putovanje potičući turiste da budu svjesni svog utjecaja na okoliš i lokalne zajednice. To uključuje smanjenje otpada, očuvanje energije, potporu lokalnim tvrtkama i poštivanje lokalne kulture i tradicije.

Neki primjeri u praksi zelenog turizma uključuju korištenje obnovljivih izvora energije, smanjenje upotrebe plastike, promicanje lokalne i organske hrane, potporu turističkim inicijativama u zajednici i sudjelovanje u naporima za očuvanje. Zeleni turizam može pružiti

gospodarske koristi lokalnim zajednicama stvaranjem radnih mjesta i podržavanjem malih poduzeća uz promicanje održivog razvoja. Također može poboljšati kvalitetu života lokalnog stanovništva očuvanjem prirodnih resursa i kulturne baštine. Općenito, zeleni turizam je rastući trend u turističkoj industriji jer sve više putnika traži održiva i odgovorna iskustva putovanja.

Zeleni turizam definira se kao ekološki prihvatljive turističke aktivnosti s različitim fokusima i značenjima. U širem smislu, zeleni turizam znači biti ekološki prihvatljiv turist ili pružati ekološki prihvatljive turističke usluge. Koncept zelenog turizma bio je vrlo privlačan turističkim poduzećima i operaterima zbog sve većeg pritiska vlade da se poboljša ekološki učinak usvajanjem učinkovitih i opipljivih tehnika upravljanja okolišem.

Izraz "zeleni turizam" može zvučati lijepo, ali često se koristi za pokušaj brendiranja hotela kao ekološki prihvatljivog bez prakticiranja mnogih napora za održivost, kao što je osnovno recikliranje ili programi očuvanja vode. Izraz je dobio lošu reputaciju tijekom godina zbog neobuzdanog "greenwashinga".

2.2. Općenito o etici u turizmu

Etika u turizmu odnosi se na načela i vrijednosti koje vode odgovornu i održivu turističku praksu. Turizam ima potencijal donijeti ekonomske, društvene i kulturne dobrobiti odredištima, ali može imati i negativan utjecaj na okoliš, lokalne zajednice i kulturnu baštinu. Stoga su etička razmatranja važna kako bi se osiguralo da se turizam odvija na odgovoran i održiv način.

Neka od ključnih etičkih pitanja u turizmu uključuju:⁷

1. Održivost okoliša: Turističke aktivnosti trebale bi se provoditi na način koji minimalizira negativne utjecaje na prirodni okoliš, poput smanjenja otpada i onečišćenja, očuvanja resursa i zaštite biološke raznolikosti.
2. Društvena odgovornost: Turizam bi trebao pridonijeti dobrobiti lokalnih zajednica podupiranjem lokalnih poduzeća, pružanjem mogućnosti zapošljavanja i poštivanjem lokalne kulture i tradicije.
3. Ekonomska održivost: Turizam bi trebao stvarati gospodarske koristi za destinacije na pošten i pravičan način te podržavati lokalni razvoj.

⁷ Ibidem.

4. Dobrobit životinja: Turističke aktivnosti koje uključuju životinje trebale bi se provoditi na način koji osigurava njihovu dobrobit i ne iskorištava ih niti im nanosi štetu.
5. Poštivanje ljudskih prava: Turizam se treba odvijati na način da se poštuju ljudska prava svih pojedinaca, uključujući turiste i lokalne zajednice.

Uzimajući u obzir ova etička načela, dionici u turizmu mogu osigurati da njihove aktivnosti pridonose dobrobiti destinacija i promiču održivi razvoj. To također može poboljšati kvalitetu turističkih iskustava za turiste, pružajući im značajna i autentična kulturna iskustva uz zaštitu prirodnih i kulturnih resursa odredišta.

2.3. Održivi razvoj

Održivi razvoj odnosi se na obrazac gospodarskog rasta koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje vlastite potrebe. Uključuje uravnoteženje ekonomskih, društvenih i okolišnih pitanja kako bi se osiguralo da je razvoj održiv i da ne iscrpljuje prirodne resurse niti šteti ekosustavima. Održivi razvoj temelji se na ideji da se gospodarski rast i razvoj trebaju provoditi na način koji je socijalno uključiv i ekološki održiv. To znači da gospodarski rast treba pratiti društveni napredak i zaštitu okoliša.

⁸O održivom razvoju turizma trebalo bi govoriti samo ako su razvojni procesi dugoročno usmjereni na povećanu ekološku odgovornost, socijalnu toleranciju i gospodarsku izdašnost. U središtu održivog turističkog razvoja nalazi se „čarobna peterokutna piramida“. Ključne točke ciljnog sustava su sljedeće:

- Materijalno blagostanje: dohodak, stvaranje vrijednosti, smanjenje dispariteta itd..
- Subjektivno dobar osjećaj: samo-svojnost, sloboda, samoostvarenje, kulturni identitet, adaptibilnost, itd..
- Zadovoljstvo gostiju: optimalno zadovoljenje različitih potreba gostiju, segmentiranje gostiju..
- Zaštita prirode i resursa: biološka raznolikost, zaštita resursa, raznovrsnost krajolika..

⁸ Muller H. "Turizam i ekologija", Masmedia, Zagreb 2004, str. 44.

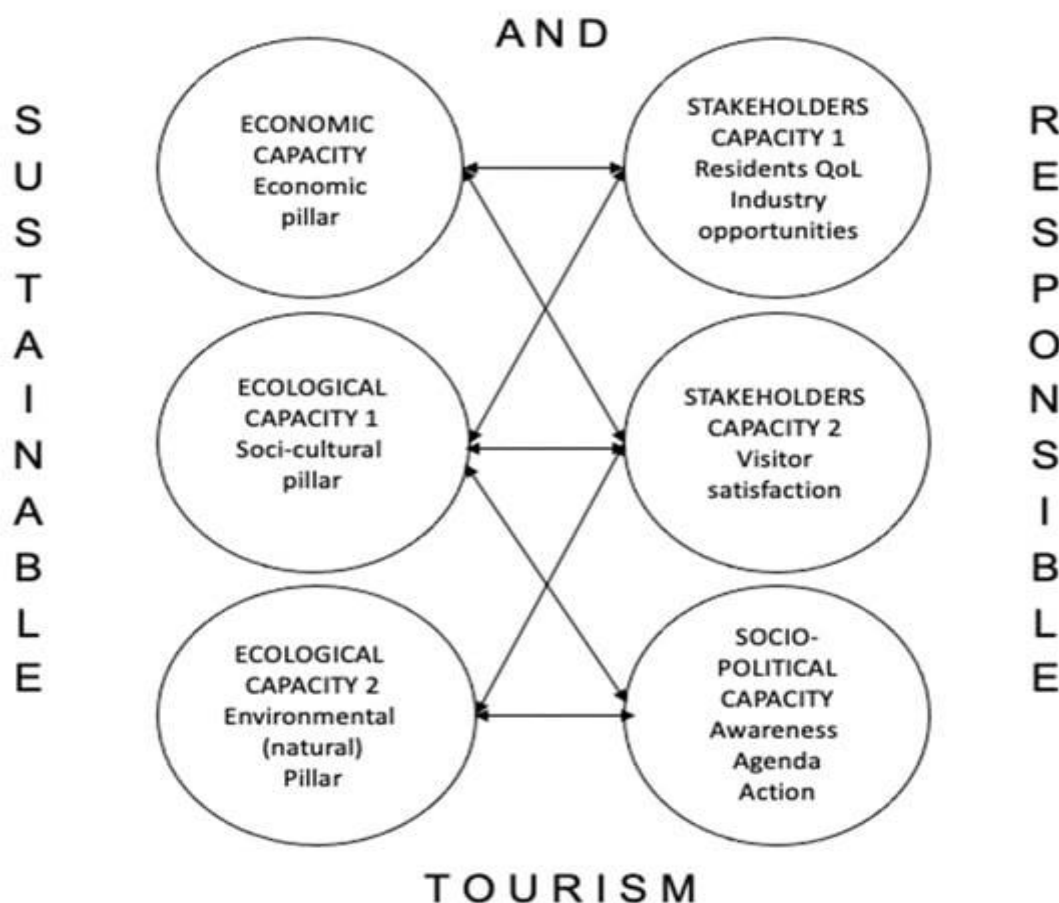
- Kulturna raznolikost: kulturno stvaranje, njegovanje domaće kulture i kulturnih dobara, gostoljubivost.

3. EKOLOŠKA SVIJEST I ETIKA U TURIZMU

Ekološka svijest i etika važna su pitanja u turizmu, jer turizam može imati značajan utjecaj na okoliš i prirodne resurse destinacija. Turističke aktivnosti mogu pridonijeti onečišćenju, stvaranju otpada i prekomjernom korištenju resursa, što može imati negativan utjecaj na ekosustave i lokalne zajednice.⁹

Nadalje, globalno zatopljenje može biti još jedan razlog zašto etički turizam postaje opći trend. Stoga međunarodni čelnici i tvrtke poduzimaju korake za smanjenje emisija ugljika. Izvori energije kao što su biogoriva, solarna energija i vjetro turbine su inovacije za održivu energiju ali nisu dovoljne. Stoga je održivi turizam dobrodošao kao doprinos spašavanju Zemlje.

Slika 1. Održivi i odgovorni turizam

Izvor: Dostupno na: <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/2/853> (18.05.2023.)

⁹ EEA Europa, Ekološka svijest, dostupno na: <https://www.eea.europa.eu/en/topics> (18.05.2023.)

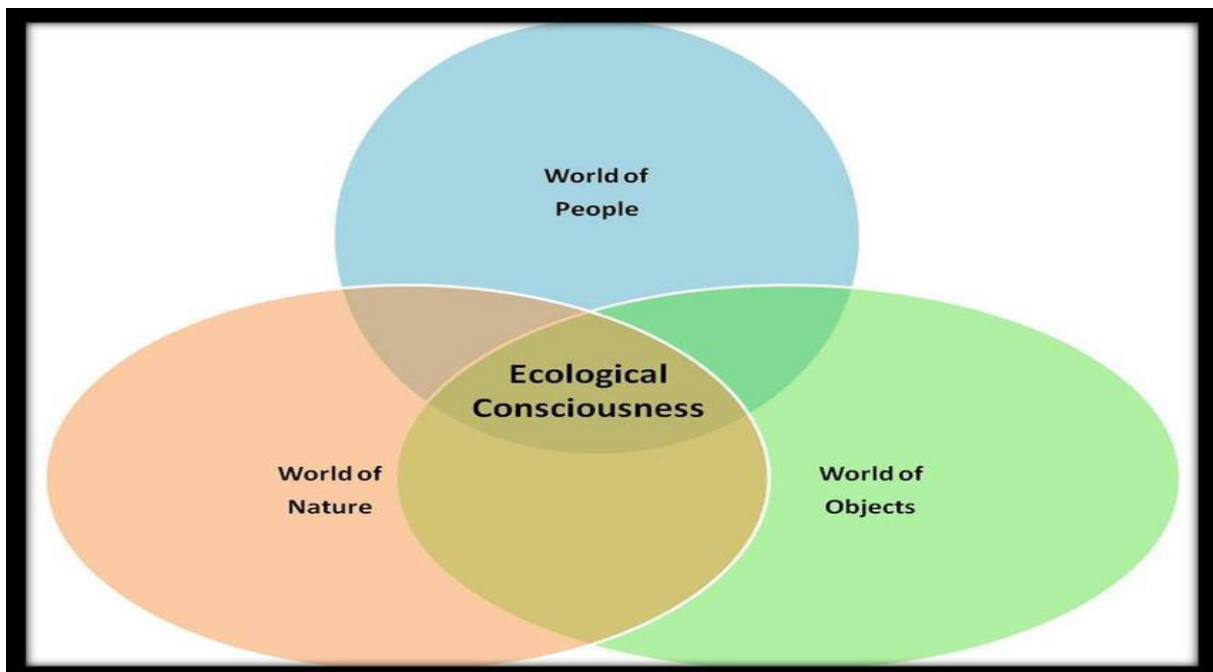
3.1. Ekološka svijest

Ekološka svijest odnosi se na razinu razumijevanja i brige pojedinca za prirodni svijet i okoliš. Obuhvaća znanje o međusobnoj povezanosti različitih ekosustava, svijest o utjecaju ljudskih aktivnosti na okoliš te osjećaj odgovornosti prema očuvanju i zaštiti svijeta prirode.¹⁰ Ekološka svijest uključuje prepoznavanje važnosti bioraznolikosti, razumijevanje složenih odnosa između različitih vrsta i ekosustava te priznavanje utjecaja ljudskog djelovanja na okoliš. Također uključuje prepoznavanje mogućih posljedica degradacije okoliša, kao što su klimatske promjene, gubitak staništa i zagađenje.¹¹

Ekološka svijest obuhvaća sljedeća četiri stava:

1. doživljaj prirode i svijest da nas se priroda tiče
2. ekološko znanje
3. ekološki usmjeren sustav vrijednosti
4. namjere da se ponašamo relevantno po okoliš

Slika 2. Pet Sfera ekološke svijesti (prema Shmeleva, 2012).

Izvor: https://www.researchgate.net/figure/The-spheres-of-ecological-consciousness-after-Shmeleva-2012_fig4_320409068

¹⁰ EEA Europa, Ekološka svijest, (25.05.2023.)

¹¹ Ibidem, str.56

3.2. Ekološko ponašanje

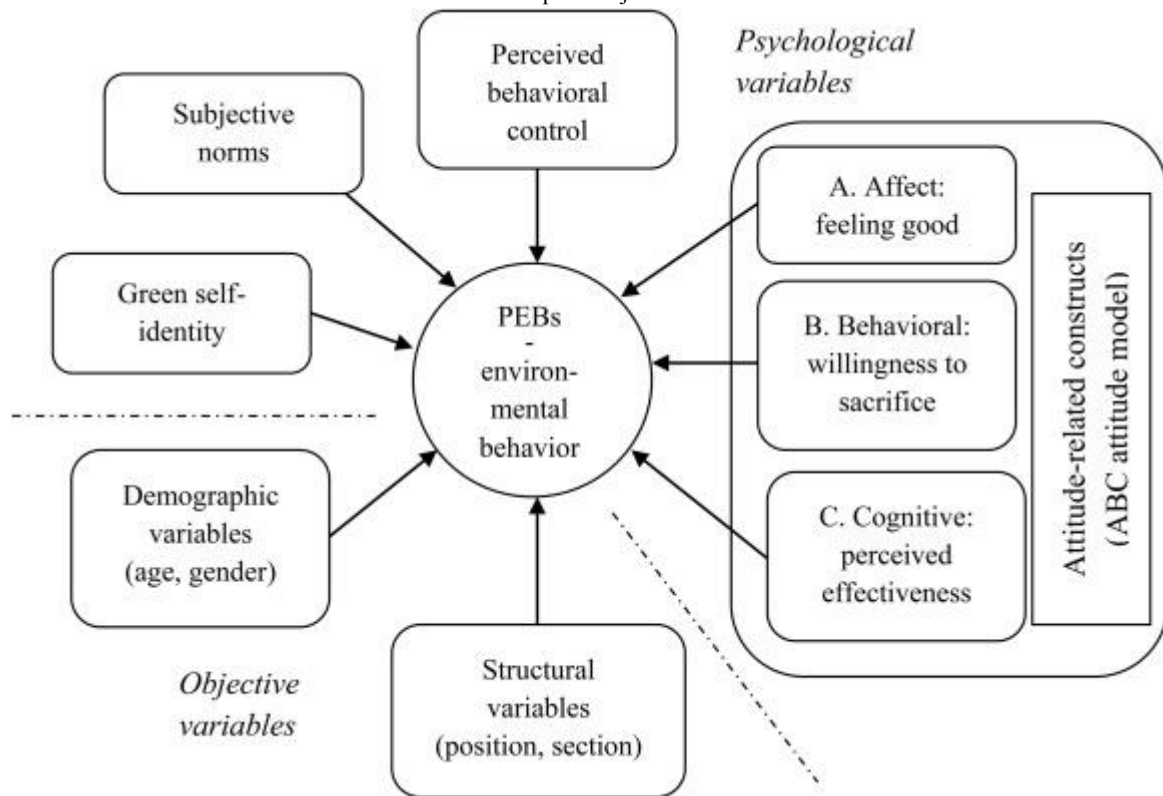
Pro-ekološko ponašanje, također poznato kao zeleno, održivo ili ekološki prihvatljivo (ekoprijateljsko) ponašanje, definira se kao ponašanje u kojem pojedinci poduzimaju zaštitne radnje prema okolišu, to uključuje odgovoran rad na otvorenom ili recikliranje kućnog otpada, ali mogu biti i prilagodljivi odgovori na utjecaj klimatskih promjena kao što je kupnja održivih proizvoda (npr. lokalne hrane, ekoloških proizvoda za čišćenje), štednja vode ili energije ili promjena načina putovanja (npr. od vožnje do hodanja ili vožnje biciklom) do kupnje električnog vozila.¹²

S obzirom na potrebu za globalnim djelovanjem u vezi s klimatskim promjenama, ključno je razumjeti koji čimbenici motiviraju ljude u različitim zemljama da djeluju više pro-ekološki. Litva je postsocijalistička zemlja koja je nedavno povećala predanost poticanju proekološkog ponašanja pojedinaca, provođenjem intervencija koje su usmjerene uglavnom na osobne troškove i koristi relevantnog ponašanja. Ipak, istraživanje sugerira da ljudska opća ekološka razmatranja, točnije biosferske vrijednosti i okolišni samoidentitet, mogu potaknuti proekološko ponašanje ljudi i mogu biti važni ciljevi za intervencije.

Međutim, te su studije većinom provedene u zapadnoj Europi i Sjedinjenim Državama, s ograničenim dokazima o povezanosti između biosferskih vrijednosti ljudi, samoidentiteta okoliša i pro-ekoloških ponašanja u različitim zemljama i kulturama.

¹² Balundė A., Perlaviciute G., Steg L., “The Relationship Between People’s Environmental Considerations and Pro-environmental Behavior in Lithuania”, *Frontiers in Psychology*, Vol.10, 2019. Dostupno na: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.02319>

Slika 3. Odrednice pro-ekološkog ponašanja

Izvor: <https://www.eea.europa.eu/en/topics>

3.3. Protuslovlje između ekološke svijesti i ekološkog ponašanja

Iako većina ljudi tvrdi da ima ekološku svijest, njihovo stvarno ponašanje nije zadovoljavajuće. Puno je bogatstva u turističkoj industriji. No taj prihod turistička odredišta ne dijele ravnomjerno. Razvijene zapadne zemlje zarađuju više od turizma nego destinacije u razvoju. U manje razvijenim gospodarstvima turisti uglavnom odsjedaju u multinacionalnim hotelima i izbjegavaju lokalne hotele i restorane. Isto tako, turizam uzrokuje gentrifikaciju. To je raseljavanje lokalnog stanovništva koje je prisiljeno napustiti svoja nekadašnja područja zbog visokih troškova života uzrokovanih turizmom.¹³

¹³ Ralph H., Rafael L., Tarik M., Claudia R. B., Determinants of pro-environmental behavior: A comparison of university students and staff from diverse faculties at a Swiss University, Journal of Cleaner Production, Volume 268, 2020, 121864, ISSN 0959-6526, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.121864>.

4. EKOLOŠKI I ETIČKI PROBLEMI U TURIZMU

Mnogo je etičkih pitanja u turizmu. Na kraju krajeva, turizam je jedna od, ako ne i najveća industrija na svijetu - tako da će sigurno postojati raznolik niz pitanja.

Raspodjela dohotka: U turizmu se može puno zaraditi. Međutim, prihodi su rijetko ravnomjerno raspoređeni. Velika većina bogatstva stečenog od turizma ide velikim, zapadnim korporacijama. Čak i ako se koncentriramo na područje turizma koje je u svijetu u razvoju, veliki dio prihoda od turizma još uvijek uzimaju međunarodne organizacije, što je poznato kao "ekonomsko curenje". Također turizam može potaknuti krađu, kockanje i natjerati ljude da napuste svoje tradicionalne metode stvaranja prihoda (kao što je poljodjelstvo) u zamjenu za turizam.¹⁴

Pristup uslugama i objektima: Poznato je da turistička industrija koristi i zlourabi lokalna područja i resurse. To je često na štetu lokalnog stanovništva. Uzmimo za primjer golf turizam. Golf tereni zahtijevaju veliku količinu vode da bi se održavali. U nekim dijelovima svijeta, gdje vlada nestašica vode, to znači da lokalno stanovništvo može ostati bez vode potrebne za kuhanje, pranje itd. na račun turističke industrije.

Iskorištavanje djece: Nažalost, djeca su iskorištavana u turističkoj industriji češće nego što želimo priznati. Mnogo je poslova koje rade djeca, a koji su neizravno povezani i s turizmom. Od rada u tvornicama preko poljoprivrednih poslova do prosjačenja.

Dobrobit životinja: Turizam s divljim životinjama posljednjih se godina pomaknuo prema vrhu svijesti potrošača. Ljudi sada u velikoj mjeri suosjećaju s pravima i dobrobiti životinja. Ljudi sada radije posjećuju safari parkove nego zoološke vrtove, odlaze u utočišta za životinje, sudjeluju u projektima očuvanja i volontiraju u svoje slobodno vrijeme kako bi pomogli, umjesto da smetaju. Unatoč tome, zlostavljanje životinja se i dalje događa u mnogim kontekstima diljem svijeta; od dupina u zatočeništvu, mačjih kafica do jahanja slonova.

Uništavanje okoliša: Kako bi turizam bio etičan, dionici moraju osigurati da se svaka šteta za okoliš svede na najmanju moguću mjeru. To uključuje niz aspekata poput smanjenja emisija CO₂, skupljanja smeća, do smanjenja količine plastike koju koristimo.

¹⁴ Ibidem.

Kulturni utjecaji turizma: Autentičnost u turizmu često je kontroverzna tema, kao i globalizacija. Turisti bi trebali voditi računa o lokalnim kulturama, religijama i običajima te nastojati ne vrijeđati ljude tijekom svojih putovanja.

4.1. Etički i psihološki aspekti odnosa prema okolišu

Etički aspekti prema okolišu imaju stav da sva živa bića imaju moralnu vrijednost ,neki od primjera:¹⁵

Duboka ekologija: aktivistička filozofija koja zagovara radikalne osobne i političke promjene radi zaštite divlje prirode.

Etika zaštite okoliša: filozofska disciplina koja specificira ispravne ljudske odnose prema prirodnom svijetu.

Etički holizam: cjelovito sagledavanje materijalnog (priroda) i duhovnog (svijet) okoliša, a njegova bit jest promicanje dobrohotnosti u odnosima čovjeka prema drugim bićima.

Humanizam: filozofija zaštite okoliša posvećena maksimalnom povećanju ljudskog bogatstva, procvata, moći i broja.

Instrumentalna vrijednost: vrijednost nečega u odnosu na ljudske interese ili želje.

Unutarnja vrijednost: vrijednost nečega neovisna o njegovoj vrijednosti za ljude.

4.2. Oštećenje krajolika usljed turizma

Prekomjerim turizmom uništava se prirodna vegetacija sječom drveća za logorske vatre, gradnjom odmarališta, šatora i sl. Slučajni požari zbog bacanja upaljenih cigareta pogubno djeluju na krajolik. Takvi požari više štete okolišu. Krčenje prirodne vegetacije može imati izravan učinak na količinu oborina i klimu područja. Često dolazi do promjena u sastavu vrsta zbog skupljanja cvijeća, biljaka i gljiva od strane turista.

S razvojem turističkih središta počinje velika građevinska aktivnost poput autocesta, cesta, hotela, zračnih luka itd. Takav razvoj rezultira uklanjanjem poljoprivrednog zemljišta za stambena naselja. Životinje se suočavaju s poteškoćama zbog vode i pašnjaka. Razvoj oko parkova spriječio je migraciju životinja. Područja za hranjenje i razmnožavanje divljih

¹⁵ Ibidem, str.96

životinja teško su pogođena izgradnjom autoceste i cesta kroz parkove. Rukovanje mladih ptica od strane turista rezultira smrtnošću dojenčadi. Sportske aktivnosti poput jahanja, trekinga, klizanja, kampiranja, izleta nepovoljno utječu na život ptica. Sportske aktivnosti u vodi poput surfanja, vožnje čamcem, jahtanja uznemiruju krokodile i ribe u vodi.

Šume često trpe negativne utjecaje turizma u obliku krčenja šuma uzrokovanih sakupljanjem ogrjevnog drva i krčenjem zemljišta. Na primjer, jedan planinarski turist u Nepal - i području koje već trpi posljedice krčenja šuma - može potrošiti četiri do pet kilograma drva dnevno.

Slika 4: Lijevo: Ledenjak Teklanika 2004. Desno: isti ledenjak 1919. Najistočniji ledenjak Teklanika je potrošen

Izvor: Dostupno na: <https://www.theguardian.com/environment/2021/dec/02/tourism-industry-climate-crisis> (25.05.2023.)

4.3. Povratno djelovanje uništavanja krajolika na turizam

Predivni krajolici predstavljaju nenadoknadivi kapital za turizam, te zbog toga možemo reći da bez lijepih krajolika turizma ne bi niti bilo. Negativni utjecaji turizma javljaju se kada je razina korištenja posjetitelja veća od sposobnosti okoliša da se nosi s tim korištenjem unutar prihvatljivih granica promjene. Nekontrolirani konvencionalni turizam predstavlja potencijalnu prijetnju mnogim prirodnim područjima diljem svijeta. Može staviti golem pritisak na područje i dovesti do utjecaja kao što su erozija tla, povećano onečišćenje, ispuštanje u more, gubitak prirodnog staništa, povećani pritisak na ugrožene vrste i povećana osjetljivost na šumske požare. Uz sve rečeno posebnost prirodnog okruženja postaje važno za

donošenje odluka o cilju budućeg putovanja. Uništavanjem prirodnog okoliša dovodimo do pada turističke potražnje.¹⁶

4.3.1. Flora i fauna (biološka raznolikost)

Bioraznolikost je izraz koji se koristi za opisivanje ogromne raznolikosti života na Zemlji. Može se koristiti konkretnije za označavanje svih vrsta u jednoj regiji ili ekosustavu. Bioraznolikost se odnosi na svako živo biće, uključujući biljke, bakterije, životinje i ljude. Znanstvenici su procijenili da postoji oko 8,7 milijuna vrsta biljaka i životinja. Međutim, do sada je identificirano i opisano samo oko 1,2 milijuna vrsta, od kojih su većina kukci. To znači da milijuni drugih organizama ostaju potpuni misterij. Znanstvenike zanima kolika je bioraznolikost na globalnoj razini, s obzirom na to da postoji još toliko biološke raznolikosti za otkrivanje. Oni također proučavaju koliko vrsta postoji u pojedinačnim ekosustavima, kao što su šuma, travnjak, tundra ili jezero. Jedan travnjak može sadržavati širok raspon vrsta, od kornjaša preko zmija do antilopa.

Ekosustavi koji sadrže najveću bioraznolikost obično imaju idealne ekološke uvjete za rast biljaka, poput tople i vlažne klime u tropskim regijama. Ekosustavi također mogu sadržavati vrste koje su premale da bi se vidjele golim okom. Gledanje uzoraka tla ili vode kroz mikroskop otkriva cijeli svijet bakterija i drugih sićušnih organizama. Neka područja u svijetu, poput područja Meksika, Južne Afrike, Brazila, jugozapada Sjedinjenih Država i Madagaskara, imaju veću biološku raznolikost od drugih. Područja s izrazito visokom razinom bioraznolikosti nazivaju se vrućim točkama.¹⁷

Velik dio bioraznolikosti Zemlje, međutim, ugrožen je zbog ljudske konzumacije i drugih aktivnosti koje remete, pa čak i uništavaju ekosustave. Onečišćenje, klimatske promjene i rast stanovništva prijetnje su bioraznolikosti. Ove prijetnje uzrokovale su neviđeni porast stope izumiranja vrsta. Neki znanstvenici procjenjuju da će polovica svih vrsta na Zemlji biti izbrisana u sljedećem stoljeću. Potrebni su napori za očuvanje bioraznolikosti i zaštite ugroženih vrsta i njihovih staništa.

¹⁶ Ibidem, str. 104

¹⁷ National Geographic, Ignite the spirit of exploration, dostupno na: <https://education.nationalgeographic.org> (25.05.2023.)

Slika: Pet prednosti biološke raznolikosti

Izvor: Dostupno na: <https://news.globallandscapesforum.org/> (25.05.2023.)

4.3.2. Značenje flore i faune za slobodno vrijeme i turizam

Zdravi i funkcionalni ekosustavi igraju ključnu ulogu u održavanju turizma, ali i ljudskog života u globalu. Kroz pružanje potrepština i pogodnosti kao što su hrana, voda, izvori energije i sekvestracija ugljika, poznatih kao „usluge ekosustava“. Procjenjuje se da svake godine dobra i usluge koje pružaju ekosustavi planeta pridonose više od 100 trilijuna USD globalnom gospodarstvu, što je više nego dvostruko više od svjetskog bruto domaćeg proizvoda (BDP). Ali ostaje mnogo rasprava o tome kako uzeti u obzir nenovčane vrijednosti, kao što su prirodne ljepote, reguliranje funkcija i pružanje domova za ljude i životinje.

Temeljne usluge ekosustava su genetska raznolikost i bioraznolikost. Genetska raznolikost podupire poljoprivredu izgradnjom otpornosti i zaštitom od okolišnih stresova kao što su štetnici, bolesti usjeva i prirodne katastrofe. To osigurava izvor prihoda i štiti prehrambenu sigurnost mnogih siromašnih u svijetu.

Bioraznolikost također igra ulogu u nekim 'rješenjima koja se temelje na prirodi' za klimatske promjene i probleme uzrokovane promjenama u okolišu. Ta bi rješenja mogla osigurati do

trećine smanjenja emisije ugljika potrebnog za postizanje ciljeva Pariškog sporazuma. Različiti ekosustavi i krajolici planeta imaju znatnu intrinzičnu vrijednost za ljude, zbog njihovih rekreacijskih mogućnosti, njihove kulturne važnosti za autohtone zajednice ili njihovog doprinosa fizičkom i mentalnom zdravlju. Bez biološke raznolikosti te će vrijednosti biti izgubljene.

4.3.3. Učinci slobodnog vremena i turizma na floru i faunu

Prema istraživanju, ekoturizam bi mogao oštetiti okoliš i divlje životinje koje bi trebao štititi. Izvješće u časopisu New Scientist upozorava da golemi rast industrije ekoturizma može štetiti divljini stresom, remećenjem dnevne rutine, pa čak i povećanim prijenosom bolesti. Iako ispravno reguliran ekoturizam može biti dobra stvar, mnogi projekti su, neakreditirani i samo nagovještavaju da se temelje na ekološki prihvatljivim politikama i operacijama.

Ekoturizam raste za 10-30% svake godine i sada čini otprilike jednog od pet turista u svijetu. Promicala ga je turistička industrija, vlade i međunarodne organizacije. Ekoturizam se često promiče kao održivi oblik turizma koji, umjesto da štetno utječe na okoliš, pomaže u njegovom očuvanju osiguravanjem sredstava za očuvanje i omogućavanjem lokalnom stanovništvu da ekonomski profitira od divljih životinja. Stopa rasta industrije istaknuta je slučajem promatranja kitova, koje je postalo industrija vrijedna milijarde dolara, koja je 1998. privlačila gotovo devet milijuna ljudi godišnje u 87 zemalja i teritorija, u usporedbi s manje od pola milijuna u 20 godina ranije. Ali sve veći broj znanstvenih istraživanja otkrio je da poremećaji koje donosi turizam mogu utjecati na ponašanje i biologiju divljih životinja s potencijalno ozbiljnim učincima.

Industrija turizma i slobodnog vremena na floru i faunu djeluje sa jedne strane gradnjom infrastrukture i sa druge strane aktivnostima koje su specifične za turizam i slobodno vrijeme

4.4. Turizam i onečišćenje vode

Obalna područja su prijelazna područja između kopna i mora koja karakterizira vrlo visoka biološka raznolikost. Oni uključuju neke od najbogatijih i najosjetljivijih ekosustava na zemlji, poput mangrova i koraljnih grebena. Istovremeno, obale su pod vrlo velikim populacijskim pritiskom zbog ubrzanih procesa urbanizacije. Više od polovice današnje svjetske populacije živi u obalnim područjima (unutar 60 km od mora) i taj je broj u porastu.

Osim toga, među svim različitim dijelovima planeta, obalna su područja ona koja najviše posjećuju turisti, a u mnogim obalnim područjima turizam predstavlja najvažniju gospodarsku aktivnost. U mediteranskoj regiji, na primjer, turizam je prva gospodarska aktivnost za otoke kao što su Cipar, Malta, Baleari i Sicilija.

Izvori degradacije obale:

- Stanovanje u priobalju
- Ribarstvo i akvakultura
- Turizam
- Korištenje zemljišta (poljoprivreda, industrijski razvoj)
- Klimatske promjene.

Posljedični problemi uključuju:

- Gubitak morskih resursa zbog uništavanja koraljnih grebena, pretjeranog izlova
- Onečišćenje morskih i slatkovodnih resursa
- Degradacija tla i gubitak zemljišnih resursa (npr. dezertifikacija i salinifikacija zbog prekomjerne upotrebe vode, prekomjerne upotrebe gnojiva, erozije)
- Prirodne opasnosti i porast razine mora.

Masovni priljevi turista, često na relativno malo područje, imaju ogroman utjecaj. Oni doprinose zagađenju, otpadu i potrebama lokalnog stanovništva za vodom, stavljajući lokalnu infrastrukturu i staništa pod ogroman pritisak.¹⁸ Na primjer, 85% od 1,8 milijuna ljudi koji posjećuju australski Veliki koraljni greben koncentrirano je u dva mala područja, Cairns i Whitsunday Islands, koja zajedno imaju oko 130 000 ljudi.

Povećana popularnost brodova za krstarenje također je negativno utjecala na morski okoliš. Prevozeći u prosjeku 4000 putnika i 1670 članova posade, ovi golemi plutajući gradovi glavni su izvor onečišćenja mora bacanjem smeća i netretirane kanalizacije u more te ispuštanjem drugih zagađivača povezanih s plovidbom.¹⁹

¹⁸ Cruise Industry Overview and Statistics, <https://www.f-cca.com/downloads/2018-Cruise-Industry-Overview-and-Statistics.pdf> (03.06.2023.)

¹⁹ Ibidem

4.5. Turizam i potrošnja vode

Turizam ovisi o izvorima slatke vode i važan je čimbenik u korištenju slatke vode. Turisti trebaju i troše vodu kada se tuširaju ili koriste toalet, kada sudjeluju u aktivnostima kao što su skijaški ili golf turizam (zasnježenje i navodnjavanje), kada koriste toplice, wellness prostore ili bazene. Svježa voda također je potrebna za održavanje vrtova i uređenje okoliša hotela i atrakcija, a utjelovljena je u razvoju turističke infrastrukture, proizvodnji hrane i goriva. Rekreativne aktivnosti kao što su plivanje, jedrenje, kajak, kanu, ronjenje ili ribolov odvijaju se na jezerima i rijekama, koje također čine važne elemente krajolika koje posjećuju turisti. Mnogi oblici turizma također neizravno ovise o vodi, uključujući, na primjer, zimski turizam (bijeli zimski krajolici), agroturizam ili turizam divljih životinja. Promjene u dostupnosti ili kvaliteti vodnih resursa mogu posljedično imati popratni štetan utjecaj na turizam, uz mnoge dokumentirane primjere koji ukazuju na goleme troškove povezane s ekološkom obnovom ekosustava kao što su Everglades ili Velika jezera u Sjevernoj Americi.

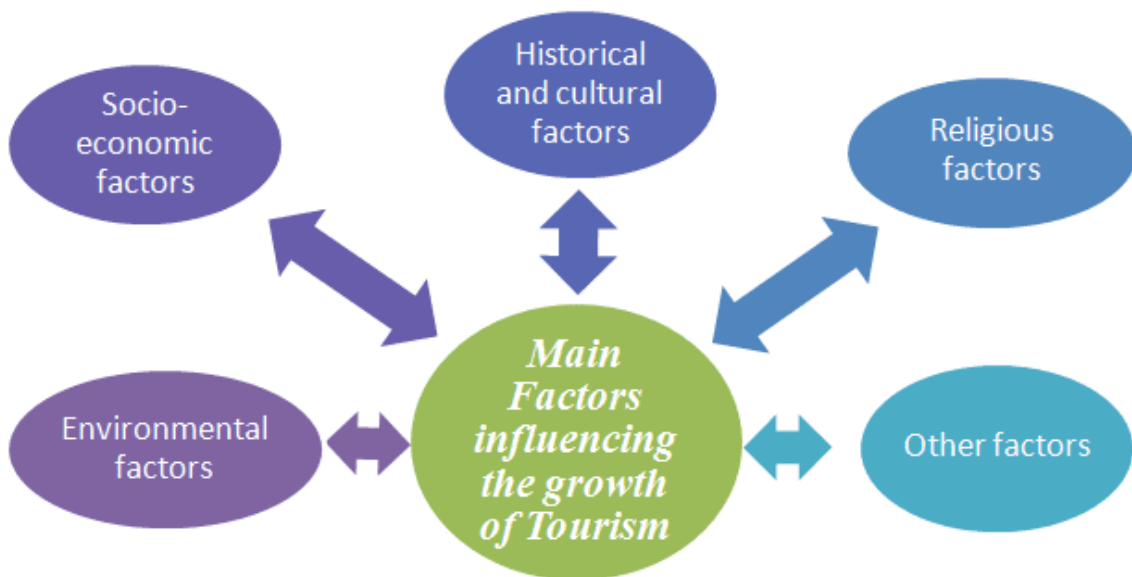
U usporedbi s drugim gospodarskim sektorima, kao što je poljoprivreda, ne postoji posebna regionalna ili nacionalna statistika korištenja vode za turizam, a korištenje vode povezano s turizmom još se uvijek istražuje. Turizam u značajnoj mjeri ovisi o vodi, koja je i resurs potreban za pružanje usluga povezanih s osnovnim ljudskim potrebama, kao što su higijena ili hrana, kao i preduvjet za proizvodnju goriva, te sredstvo neophodno za širok raspon turističkih aktivnosti, kao što je plivanje u jezerima ili bazenima, ili golf i zimski sportovi. Nadalje, voda je središnji element turističkih krajolika u različitim oblicima, od navodnjavanih hotelskih vrtova do bijelih zimskih krajolika do jezera i potoka.²⁰

²⁰ ibidem.

5. KLJUČNI EKOLOŠKI ČIMBENICI U TURIZMU

S porastom održivog turizma i povećanim brojem inicijativa za očuvanje okoliša, turisti i dionici sada prepoznaju važnost upravljanja okolišem u turističkoj industriji. Odnos turizma s okolišem je složen i mnoge aktivnosti mogu imati negativne učinke na okoliš ako se ne poduzme pažljivo planiranje i upravljanje turizmom. Zaista je ironično da turizam često uništava upravo ono na što se oslanja! Mnogi od negativnih utjecaja na okoliš koji proizlaze iz turizma povezani su s izgradnjom opće infrastrukture kao što su ceste i zračne luke, te turističkih objekata, uključujući odmarališta, hotele, restorane, trgovine, golf terene i marine. Negativni utjecaji razvoja turizma mogu postupno uništiti okolišne resurse o kojima ovise. Turizam ima potencijal stvoriti korisne učinke na okoliš pridonoseći zaštiti i očuvanju okoliša. To je način podizanja svijesti o vrijednostima okoliša i može poslužiti kao alat za financiranje zaštite prirodnih područja i povećanju njihove gospodarske važnosti.

Shema 2: Dijagram sa Pet glavnih čimbenika koji utječu na rast turizma

Izvor: Dostupno na: <http://articles-junction.blogspot.com/2013/07/five-main-factors-influencing-growth-of.html>
(03.06.2023.)

Pozitivni ekološki čimbenici u turizmu:

Iako nema toliko pozitivnih utjecaja turizma na okoliš koliko ima negativnih, važno je napomenuti da turizam MOŽE pomoći u očuvanju okoliša!

Najčešće spominjani pozitivni utjecaj turizma na okoliš je podizanje svijesti. Mnoga odredišta promiču ekoturizam i održivi turizam i to može pomoći u obrazovanju ljudi o utjecajima turizma na okoliš. Odredišta poput Kostarike i Gambije imaju fantastične ekoturističke inicijative koje promiču ekološki prihvatljive aktivnosti i resurse. Postoje i mnogi nacionalni parkovi, rezervati divljači i zaštićena područja diljem svijeta koji pomažu u promicanju pozitivnih utjecaja turizma na okoliš.

Pozitivni utjecaji na okoliš također se mogu potaknuti kroz potrebu za okolišem. Turizam često ne može uspjeti bez okoliša zbog činjenice da se na njega oslanja. U mnogim odredištima organizirane su operacije za poslove poput čišćenja plaža kako bi destinacija bila estetski ugodna i time zadovoljni turisti. Neka su odredišta otišla i korak dalje pa su postavili ograničenja za broj turista koji mogu posjetiti u jednom trenutku.

Ne tako davno, otok Borocay na Filipinima zatvoren je za turiste kako bi se oporavio od negativnih utjecaja na okoliš koji su bili posljedica velikog turizma posljednjih godina. Iako nezgodno za turiste koji su planirali putovati tamo, ovo je pozitivan primjer upravljanja okolišem u turizmu i počinjemo vidati sve više ovakvih primjera diljem svijeta.

Negativni ekološki čimbenici u turizmu:

Negativni utjecaji turizma na okoliš javljaju se kada je razina korištenja posjetitelja veća od sposobnosti okoliša da se nosi s tim korištenjem. Koraljni grebeni posebno su osjetljivi morski ekosustavi. Oni pate diljem svijeta zbog razvoja turizma na grebenima i turističke aktivnosti. Dokazi upućuju na različite utjecaje na koralje kao rezultat razvoja obale. Povećani sedimenti u vodi mogu utjecati na rast. Gaženje od strane turista može oštetiti ili čak ubiti koralj. Nasukavanje brodova može ostrugati dno morskog dna i ubiti koralje. Onečišćenje iz kanalizacije može imati štetne učinke. Svi ovi čimbenici pridonose smanjenju veličine koraljnih grebena diljem svijeta.

To zatim ima širi utjecaj na globalni morski život i ekosustav, jer se mnoge životinje oslanjaju na koralje kao svoje stanište i izvor hrane. Posljednja točka koju vrijedi spomenuti kada se raspravlja o negativnim čimbenicima turizma na okoliš je način na koji fizički utjecaji mogu nastati kao rezultat turističkih aktivnosti. To uključuje gaženje, sidrenje, krstarenje i ronjenje. Što se više toga događa, veća je šteta uzrokovana. Prirodno, ovo je gore u područjima s masovnim turizmom i prekomjernim turizmom.

5.1. Potrošnja energije u turizmu

U kontekstu održivog razvoja, smanjenje potrošnje energije i poboljšanje energetske učinkovitosti prepoznati su kao globalni prioriteti. Broj međunarodnih turističkih dolazaka raste iz godine u godinu, a turizam bilježi povećanje potrošnje energije. Međutim, turizam treba prepoznati svoju ulogu u održivom razvoju, te dati značajan doprinos korištenjem obnovljivih izvora energije i energetske učinkovite tehnologije.

Postoji korelacija između turističkih noćenja i potrošnje energije u sektoru te se potrošnja energije mijenja s porastom turističkih noćenja. Postoji potreba povećanja energetske učinkovitosti kao i poticanja korištenja energije iz obnovljivih izvora kako bi se omogućio održivi razvoj gospodarskih i ekoloških sustava.

Jedan od glavnih uzročnika potrošnje energije izazvane turizmom je promet. U prvom planu su zračni i cestovni promet. Institucije okrenute slobodnom vremenu kao npr. hoteli, stanovi za odmor, sportski tereni, željeznice također znatno pridonose potrošnji energije.²¹

5.2. Zračni promet

Zrakoplovstvo je jedna od "najglobalnijih" industrija: povezuje ljude, kulture i tvrtke diljem kontinenata. Radnici u cijelom sektoru predani su podizanju svijesti o prednostima i ulozi zrakoplovstva. Potrebno je da svi dionici i partneri rade zajedno kako bi se maksimizirale prednosti zračnog prometa i podržali održivi rast zrakoplovstva češćim povezivanjem više ljudi i više mjesta. Zračni promet važan je čimbenik za postizanje gospodarskog rasta i razvoja. Zračni promet olakšava integraciju u globalno gospodarstvo i osigurava vitalnu povezanost na nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini. Pomaže stvaranju trgovine, promicanju turizma i stvaranju mogućnosti zapošljavanja.

Industrija turizma i zračnog prometa nadopunjuju jedna drugu. Turizam ovisi o prijevozu koji dovodi posjetitelje, dok prometna industrija ovisi o turizmu kako bi stvorila potražnju za svojim uslugama. Rast turizma izravno se odražava i na zračni promet. U posljednjih 25 godina broj međunarodnih turista se više nego udvostručio. Ekspanzija međunarodnog turizma ima veliki utjecaj na disciplinu prometne geografije. Promet je uzrok i posljedica rasta turizma. Za početak, poboljšani sadržaji potaknuli su turizam, a ekspanzija turizma potaknula

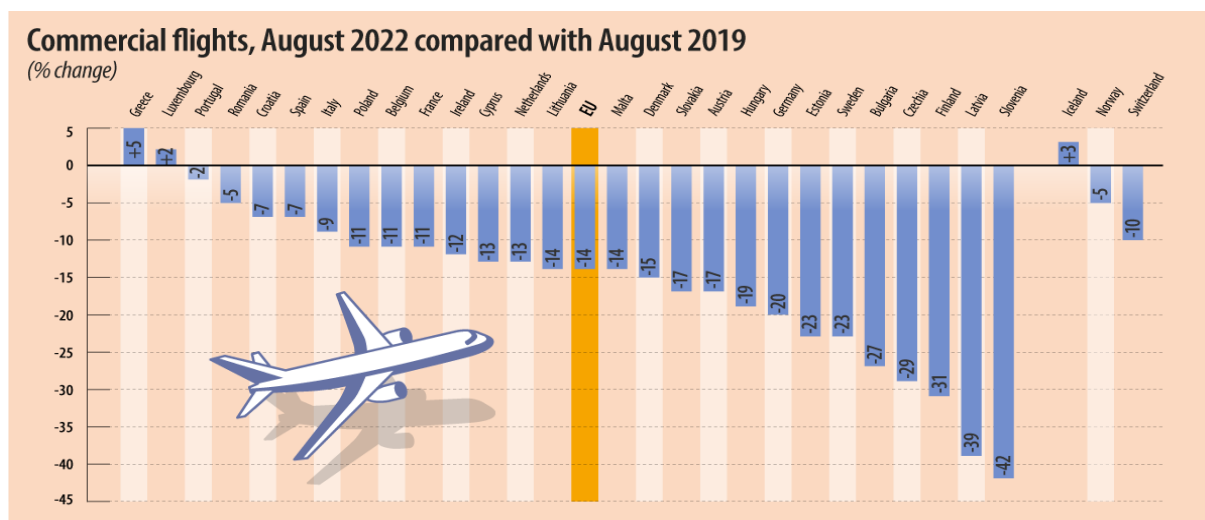
²¹ Ibidem, str. 132

je promet. Pristupačnost je glavna funkcija iza osnova turističkog prometa. Za pristup područjima koja su uglavnom ciljana, turisti će koristiti bilo koji način prijevoza. Ipak, zračni promet je glavni oblik međunarodnog turizma. Zračni promet ima dominantnu ulogu u međuregionalnim kretanjima turista, što obično uključuje putovanja na velike udaljenosti. Stope rasta međunarodnog zračnog prometa vezane su za stope rasta međunarodnog turizma. Atraktivni paket-aranžmani, konkurentne cijene zrakoplovnih karata privlače sve više turista iz dana u dan, stoga se industrija ubrzano širi.

Zračni promet je revolucionirao geografski aspekt udaljenosti; sada se mogu doseći najudaljenija područja, svako putovanje oko svijeta može se mjeriti u satima putovanja. Uz mlažnjake koji mogu doseći brzinu od 1950 km/h, međunarodni turizam više nije spora avantura.

Grafikon 1. Komercijalni letovi u EU-u u kolovozu 2022. porasli su za 25% u odnosu na kolovoz 2021.

22

Source: Eurocontrol

ec.europa.eu/eurostat

5.3. Slobodno vrijeme i turizam kao učinci otpada

Gospodarenje krutim otpadom jedan je od čimbenika koji mogu negativno utjecati na lokalni okoliš turističke destinacije. Stoga neučinkovito upravljanje krutim otpadom može smanjiti turističku vrijednost inače atraktivne lokacije. Izazov pravilnog gospodarenja otpadom postaje ključan na turistički razvijenim otocima budući da sustavi gospodarenja otpadom moraju isporučiti učinkovite usluge u kratkom roku zbog ograničenja područja koje postavlja otočni karakter.

²² Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220909-1> (03.06.2023.)

Kao industrija sklona prekomjernoj potrošnji, turizam posljedično proizvodi znatnu količinu otpada i onečišćenja. Na nekim mjestima turisti proizvedu i do dvostruko više otpada od lokalnog stanovništva. To može predstavljati nevjerojatan pritisak na lokalne sustave gospodarenja otpadom, uzrokujući prelijevanje odlagališta i kanalizacijskih postrojenja. Drugi veliki problem je nepropisno odlaganje smeća, sirove kanalizacije i otrovnih kemikalija od strane turista, hotela, brodova za krstarenje i drugih. Osim što destinacije čine manje privlačnima, ovo smeće i onečišćenje mogu imati štetne učinke na lokalno stanovništvo i divlje životinje.

Shema 2: Upravljanje otpadom

Izvor: https://ec.europa.eu/environment/green-growth/waste-prevention-and-management/index_en.htm (03.06.2023.)

6. PRIJEDLOG UNAPREĐIVANJA ZELENOG (ECO) TURIZMA

Od svih mjesta na svijetu, 80% turista posjećuje samo 20% destinacija, što uzrokuje veliki problem prekomjernog turizma. Prije pandemije samo je Venecija godišnje primala više od 30 milijuna turista, a kao rezultat toga došlo je do povećanih poplava uzrokovanih erozijom tla i velikim kruzerima. To je također slučaj za gradove poput Pariza, Rima i Amsterdama. S druge strane, mjesta poput Alte, Berlina i Dominice teško su pogođena pandemijom, a lokalno bi gospodarstvo moglo imati koristi od povećanog turizma. Stoga je odabir odredišta ključan ako se želi putovati održivo i odgovorno. Revolucija održivog turizma također ovisi o svim malim izborima koje donosimo. Putnik u prosjeku dnevno proizvede 1 kg otpada. U svijetu ima preko 1,4 milijarde turista, što taj broj stvarno stavlja u perspektivu.

Dok plastika za jednokratnu upotrebu i putni setovi mogu učiniti našu prtljagu laganom, oni su nažalost protivne samoj biti održivosti. Ulaganje u boce za višekratnu upotrebu, pribor za jelo, metalne slamke, posude za hranu i drugu održivu opremu za putovanja uvelike će smanjiti otpad. ako se često putuje, također može pomoći uštedjeti novac.

Budući da održivost postaje tako veliki dio modernog društva, potrebno se uključiti i putem edukacije. Bilo kroz volontiranje ili pohađanje tečaja o održivosti, postoje mnoge mogućnosti. Na taj način može se izravno primijeniti ono što se nauči kako bi učinili svijet boljim mjestom.

Masovna turistička potražnja za tradicionalno izrađenim proizvodima može dovesti do povećane proizvodnje degradiranih "replika" i "falsifikata" kao suvenira. Ovo također može iscrpiti lokalne zalihe sirovina ili oduzeti sredstva za život mnogim lokalnim stanovništvom. Nadalje, hoteli i Airbnb-ovi se neprestano osnivaju, što može uvelike utjecati na šume, plaže i prirodne resurse oko turističkih područja. Svi možemo učiniti svoj dio istražujući i podržavajući lokalne trgovine, prodavače i autohtono stanovništvo tijekom putovanja.

7. ZAKLJUČAK

U današnjem svijetu u kojem su očuvanje okoliša i bioraznolikosti postali ključni izazovi, zeleni turizam se ističe kao selektivni oblik turizma koji ima potencijal za doprinos zaštiti prirode. Kroz svoje karakteristike i pristupe, zeleni turizam promiče održivost, smanjenje negativnih utjecaja na okoliš te poticanje ekološke svijesti kod putnika. Ovaj rad istražio je povezanost zelenog turizma s elementima etike i došla do saznanja da poslovati etično uključuje poslovanje u skladu s prirodom. Etički principi se očituju kroz implementaciju mjera zaštite okoliša, poštivanje lokalnih zajednica i njihove kulture, te poticanje socijalne odgovornosti. Zeleni turizam tako pruža mogućnost da se turističke destinacije, turistički operatori i putnici angažiraju na očuvanju prirode i promicanju etičkih vrijednosti.

Pomoću pomoćnih hipoteza koje su razvijene na osnovu glavne hipoteze, istraživanje je pružilo dodatne uvide u povezanost između zelenog turizma i etike. Rezultati sugeriraju da turističke destinacije koje promiču zeleni turizam imaju veću vjerojatnost da će primijeniti etičke standarde u svojim operacijama. Također, posjetitelji koji preferiraju zeleni turizam pokazuju veću sklonost prema etičkom ponašanju tijekom putovanja. Suradnja između vladinih institucija, turističkih operatera, lokalnih zajednica i nevladinih organizacija ključna je za uspješnu primjenu etičkih načela u zelenom turizmu. Edukacija posjetitelja o ekološkim pitanjima i etičkim aspektima zelenog turizma također je od izuzetne važnosti za promjenu njihovog ponašanja i poticanje održivog turizma.

Ovo je tek uvodno promišljanje o etičkom ponašanju i Zelenom (eco) turizmu, početak izazovnih istraživanja na području cjelovitog okoliša, turizma i održivog razvoja daleko nadilaze moje sposobnosti prosudbe ustvrditi koje će sve plodove ta istraživanja donijeti u budućnosti i kojim će sve pravicima krenuti.

Ekoturizam je jedinstveni pothvat koji je na brojne načine promijenio napore za očuvanje. Ideja spajanja očuvanja i ekoturizma ima za cilj dobrobit za sve dionike, ali kao što je u radu otkriveno, da bi to bilo učinkovito, moraju se uspostaviti i održavati konkretne vrijednosti, sustavi regulacije, ekonomski planovi i procjena bioloških učinaka. Ekoturizam je inovativan pristup održivom i profitabilnom očuvanju i nadam se da će s daljnjim istraživanjem i

usavršavanjem ekoturizam postati uspješniji .Budućnost je još uvijek u našim rukama i mi moramo preuzeti odgovornost.

Odgovoran turist će donositi odluke na temelju onoga što je dugoročno najbolje za lokalne zajednice, vodeći računa da akcije temeljene na tim odlukama imaju pozitivan učinak na te zajednice. Nadam se da je ovo istraživanje prosvijetlilo važnost održivog turizma u našem današnjem društvu. Turistička industrija nipošto nije loša stvar, ali ima toliko mogućnosti da se razvije i preraste u nešto što je istovremeno korisno za turiste, lokalne zajednice i planet. Konačno, to je način da otvorimo svoj um svijetu.

LITERATURA

1. Muller, H. (2004) Turizam i ekologija, Masmmedia.doo, Zagreb.
2. Koperk, I. (2019) Održivi razvoj, ekologija i poslovna etika
3. Šiljeg, N.; Stanić-Košroman, M. (2018), Čovjek i okoliš
4. Nevenko, N. (2013), Održivi razvoj i društveno odgovorno poslovanje
5. Ralph H., Rafael L., Tarik M., Claudia R. B. (2020), Determinants of pro-environmental behavior: A comparison of university students and staff from diverse faculties at a Swiss University, Journal of Cleaner Production, Volume 268, 121864, ISSN 0959-6526, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.121864>.
6. Pro-Environmental Behavior <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/pro-environmental-behavior> (18.05.2023.)
7. Environmental Ethics <https://www.sciencedirect.com/topics/earth-and-planetary-sciences/environmental-ethics> (18.05.2023.)
8. <https://www.f-cca.com/downloads/2018-Cruise-Industry-Overview-and-Statistics.pdf> (15.06.2023.)
9. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416929> (25.05.2023.)
10. Ecotourism in Beaufort County <https://ncgrowth.unc.edu/wp-content/uploads/2014/06/RiverEcotourismInBeaufortCounty.pdf> (25.05.2023.)
11. Ecotourism <https://www.nationalgeographic.co.uk/topic/subjects/travel-and-adventure/tourism/ecotourism> (03.06.2023.)
12. Sustainability <https://www.nationalgeographic.com/travel/article/what-sustainable-tourism-means> (03.06.2023.)
13. European Environment Agency <https://www.eea.europa.eu/en/topics> (03.06.2023.)
14. Angeli, S. (2022), What is Sustainable Travel: 8 Best Practices, dostupno na: <https://ecobnb.com/blog/2022/03/sustainable-travel-good-practices/> (18.05.2023.)

POPIS GRAFIKONA, SHEMA I SLIKA

Slika 1: 10 kriterija za procjenu ekološke održivosti, <https://ecobnb.com/blog/2022/03/sustainable-travel-good-practices/>

Slika 2: Održivi i odgovorni turizam, <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/2/853>

Slika 3: Pet sfera ekološke svijesti (prema Shmeleva, 2012), https://www.researchgate.net/figure/The-spheres-of-ecological-consciousness-after-Shmeleva-2012_fig4_320409068

Slika 4: Odrednice pro-ekološkog ponašanja, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652620319119>

Slika 5: Lijevo: Ledenjak Teklanika 2004. Desno: isti ledenjak 1919. Najistočniji ledenjak Teklanika potrošen <https://www.theguardian.com/environment/2021/dec/02/tourism-industry-climate-crisis>

Slika 6: Prednosti biološke raznolikosti, <https://news.globallandscapesforum.org/>

Slika 7: Dijagram sa Pet glavnih čimbenika koji utječu na rast turizma: <http://articles-junction.blogspot.com/2013/07/five-main-factors-influencing-growth-of.html>

Slika 8: : Komercijalni letovi u EU-u u kolovozu 2022. porasli su za 25% u odnosu na kolovoz 2021. : <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20220909-1>

Slika 9: Upravljanje otpadom: https://ec.europa.eu/environment/green-growth/waste-prevention-and-management/index_en.htm